

Milan VRECVAC:

U OMARSKOJ I LAMOVITOJ

Po dolasku u Palančište priključio sam se u taničina Palančišta, Božića i okolnih sela, pa je otpočela frontalna borba. Ostao sam u Palančištu, uglavnom uz štab, 5-6 dana. Jednoga dana mi je rekao Mladen Stojanović da bi trebalo da idem u Omarsku, područje koje dobro poznajem, jer sam tamo službovao. Trebalo je da prikupim oružja i potrebne informacije i da to donesem u štab ustanka.

Prije nešto što sam pošao u Omarsku, rekao sam Mladenu da sam odnio sa Urija u Prijedoru 4 karabina prilikom kapitulacije bivše jugoslavenske vojske i sakrio ih u njivi moga oca u Ćirkin Polju. Bilo je to veliko veselje pronaći 4 karabina. Otišao sam sa trojicom drugova, te donio ta 4 karabina i još jedan koji sam našao u selu. Ovi karabini su podijeljeni borcima.

Krenuo sam sa Dušanom Vokićem i Kovačevićem, ne sjećam mu se imena, za Omarsku. Pošto su oni znali put preko Kozare, Klječanice, Vitlovske i Mrakovice, trebalo je proći ovim putem. Putovali smo cijeli dan i došli do kuće Markana Djurdjevića, bivšeg solunskog dobrovoljca, koji se prepao i rekao da smo kome. Tu smo večerali. Vokić i Kovačević su se iste noći vratili u Palančište. Ja sam se u toku noći prebacio u školu u Lamovitoj. Tu sam ostao preko dana, a odatle se prebacio u srednju Omarsku u zaseok Obradoviće. Ovdje sam ostao nekoliko dana. Sveke noći sam se sastajao sa ljudima iz sela: Brankom Obradovićem, /Bavom/, Aleksom Pejićem, Jovanom Berićem i nizom drugih. Sa njima sam razgovarao o potrebi dizanja ustanka, o

prikupljanju oružja, organizovanju naroda, o otporu okupatoru, o potrebi ne odlaska u Prijedor i ne nošenja hrane i drugih namirnica u grad. Oni su me obavijestili da je prije moga dolaska izbio ustanak u Niševićima. Bio je to otpor braće Mijatovića. Oni su izašli na prugu i dočekali neprijatelja. Međutim, nisu uspjeli. Žandarmi su došli u selo, pohvatali te ljude i sve pobili.

U selima sam uglavnom obavijestio o ustanku na zapadnom dijelu Kozare - na Palančistu, Dragotinji, prema Bosanskom Novom, Bosanskoj Kostajnici, Knežici, prema Bosanskoj Dubici itd. Saopštio sam da ne preostaje ništa drugo nego da se i u ovome kraju diže ustanak. Dogovorili smo se, kada sam pošao za Kozaru, da ću se opet vratiti i da će možda doći sa mnom još neko da se organizujemo i da počnemo borbu na ovome kraju. Bilo je to prvih dana avgusta 1941.

U to vrijeme u gradu Prijedoru vršena su hapšenja i ubijanja tako da je prekinut odlazak seljaka u Prijedor. Postojala su neprijateljska uporišta u Omarskoj, Petrovom Gaju, na željezničkoj stanici Kozarac, u Piskavici, svuda su bila neprijateljska uporišta. Istina, ona nisu bila jaka. Bile su to uglavnom žandarmerijske postaje ili manje domobranske jedinice.

Prije povratka u Kozaru, sa Brankom Obradovićem prikupio sam 5-6 karabina, pa smo ja i Branko jedne noći krenuli za Palančište, gdje smo donijeli ovo oružje.

Kada sam došao u štab našao sam Vladimira Meneta-Bracu i Ivicu Marušića-Ratka. Oni su mi rekli da su iz Prijedora dobili obavještenje da će sutradan neprijatelj početi ofanzivu prema Palančistu. Govorili su mi da je tih dana uhvaćena

veza sa gradom Prijedorom, a i dok sam ja bio ovdje znao sam za kanale koji su išli preko Orlovaca i iz Palančišta u Prijedor. Mogu da kažem da je veliku ulogu u povezivanju sa Prijedorom odigrala Ruža Utješinović, žena Dušanova. Ona je porijeklom Čehinja, pa je mogla nesmetano hodati po gradu. Ona je održavala vezu sa mjesnom partijskom organizacijom u Prijedoru. Ona je skoro svakodnev o donosila poštu i vraćala se nazad. Svakodnevno je obavještavala o stanju u Prijedoru, a naročito poslije hapšenja i klanja. Od nas je, od štaba ustanka, odnosila iz Palančišta direktive drugovima i drugaricama koji su ostali u Prijedoru.

Branko Obradović se iste noći vratio u Omarsku. Ja sam oetao do sutradan. Sjećam se da je ujutro padala kiša. Prva neprijateljska granata bačena iz Prijedora u ranu zoru udarila je u krov našeg štaba, a zatim u zemlju.

Dr Mladen Stojanović i Osman Karabegović u to vrijeme su otišli u Dragotinju, na zbor. Tih dana su držani zborovi u svim selima u kojima je počeo ustanak. Zaboravio sam da kažem da sam, prije odlaska za Omarsku, određen da idem sa Osmanom Karabegovićem na zbor koji je trebalo održati iza Palančišta, uz Kozaru. U to vrijeme već je djelovala pozadinska organizacija, u kojoj su bili Boško Šimatović, Radovan Šimatović i neki Banovići. Oni su brzo organizovali narod pa smo jedne večeri održali zbor na kome je govorio Osman Karabegović. Tada su počela i prva paljenja kuća i imovine po selima. Već su u selima počeli da gore Mikići i Šimatovići, a narod se povlači i bježi iz sela, ali i pored toga priprema se održavanje zbora. I dok se mi krećemo uz šumu ka mjestu gdje ćemo održati zbor, vide se veliki plamenovi, gore kuće, gore čitava sela, ali i pored toga narod se prikuplja da prisus-

tvuje zboru.

Drug Osman Karabegović, Musliman, ustao je u tome času kada kada je počela borba protiv okupatora, dok okupator i izdajnici pale srpska sela; ustanici Srbi stoje oko Osmana, a on se podigao na kladu, neki panj, i drži govor, ističe potrebu bratstva i jedinstva između Srba, Hrvata i Muslimana, govori o našoj sigurnoj pobjedi. Ljudi to slušaju i pozdravljaju drugu Osmana, iako im kuće i imovina gore, iako su im djeca na frontu i u borbi, a nisu sigurni ko će ostati živ, a ko neće. U tim danima narod sa Kozare bio je spreman i ponosan na staru slavu, junaštvo i herojstvo kroz istoriju, pa je i ovoga puta odlučio da se bori protiv okupatora, makar i uz žrtve svojih najdražih. Jasno, Osman je i ovoga puta u zanosu, govorio vrlo lijepo narodu koji ga je rado slušao. Narod se bio pomirio sa tim da se mora boriti protiv okupatora, /uz poziv sa zbora, imali smo i poziv CK KPJ o borbi/. Držali smo masovne sboveve, na kojima smo pozivali u borbu protiv okupatora.

Arhiv Dos. krajine B. Luka

ABK 209-008-001